

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕХНІЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті розглядаються теоретичні та практичні підходи до творчого потенціалу гуманізації та професіоналізму викладача технічного перекладу, його мовної освіти в технічному університеті, що сприяють розвитку професійної творчості майбутніх фахівців.

Постановка проблеми. У контексті оновлення змісту вищої освіти, переходу на інноваційно-гуманістичний підхід до побудови навчально-виховного процесу, розвитку професійного мислення й інформаційної культури, пріоритету професійної підготовки та самоосвіти технічних перекладачів важливо осмислити проблеми навчальної книги як складової педагогічної системи. Створення підручників в Україні має враховувати реальний стан справ у теорії і практиці навчально-виховного процесу, зарубіжний досвід і тенденції сучасного стану проблеми книжок. У концепції навчального процесу стосовно технічних перекладачів наголошується на необхідності проектування і створення навчально книжкового комплексу, який має включати навчальну програму, підручник, збірку творчих завдань для студентів, книжку для викладача, робочий зошит, хрестоматію з технічного напрямку, навчально-наочні аудіовізуальні посібники, систему довідкової літератури, тести для формування творчого мислення, словники. Основне завдання такої літератури – допомогти в оволодінні соціальним досвідом, мовою певної науки, сприяти вихованню в майбутнього технічного перекладача культури наукового професійного мовлення і мислення.

Аналіз досліджень, публікацій існуючих напрацювань показує, що теорія навчальної книги для професійної підготовки та самоосвіти технічних перекладачів у вищій школі знаходиться у стадії активної розробки. Українськими і зарубіжними дослідниками розробляються теоретичні основи побудови навчальних засобів для вищої школи. Велику перевагу при управлінні навчальною діяльністю студентів має аналіз наявності мотиву інтересу до професії. При навчанні майбутніх технічних перекладачів цей інтерес може мати бінарний характер до педагогічного і технічного напрямку. Професійна підготовка технічних перекладачів у вищих навчальних закладах має свої особливості у фахових напрямках „іноземна мова”, „технічна термінологія”, „технічний переклад”, „технічна інформація” та „інформаційні технології”. Отже, педагогічна діяльність повинна передбачати навчання у контексті технічно-інформаційного перекладацького напрямку. Питання якості вузівського підручника обговорюються на міжнародних та всеукраїнських заходах. І все ж цілісної теорії підручників для вищої школи для професійної підготовки технічних перекладачів поки що не створено.

Незначна кількість якісної навчальної книги з теорії та практики перекладу можна знайти у фондах бібліотек [1-3, 8].

Недостатнє фінансування галузі призвело до того, що вузівська книга з перекладу перестала бути загальноукраїнською та знаходить місце у регіональних видавництвах для внутрішнього ринку. Але в умовах швидкого розвитку інформаційного суспільства виробництво традиційних посібників на паперових носіях усе більш проблематично: їх змістовий матеріал нерідко перестає бути актуальним, щодо впровадження в навчальну практику. Таким чином, виникає потреба в розробці стратегії видання навчальної літератури, координації щодо створення підручників ефективними засобами для формування складових професійної компетенції підготовки технічних перекладачів.

Мета даної статті полягає у висвітленні проблеми впровадження інноваційних методів підготовки технічних перекладачів сучасного рівня за допомогою розробки стратегії видання навчальної літератури . Важливим завданням практичного дослідження буде розгляд, запропонування та втілення інноваційних методів у

навчальному процесі вищого технічного навчального закладу. Питаннями інновацій у педагогічному процесі займалися С.П.Тимченко [4], Г.Е. Мірам [5], Н.Л. Гильченко [6],

В.О.Олійник [7]. Однак, питання щодо вивчення інноваційних технологій у педагогічному процесі вищих навчальних закладів сьогодні залишаються недостатньо вивченими. Інноваційне навчання технічних перекладачів за своєю суттю є моделлю рефлексивного взаємозв'язку як самоорганізованих систем. Мова йде про інноваційне навчання як рефлексивне керування саморозвитком особистості.

Виклад основного матеріалу. Інноваційне навчання – це модель керування саморозвитком студентів. Розглянемо принципи керування саморозвитком студентів які мають такі складові: цілісність як розуміння і включення в систему рефлексивної самоорганізації людини; індивідуальність, як прагнення зберегти й розвинути індивідуальну творчість студентів; самостійність як забезпечення самостійності в діях і поведінці студентів; рефлексивність як організація стосунків взаєморозуміння у процесі навчання; системність як дотримання єдності й відповідності мети, змісту, форм, методів, засобів і результатів навчання; усвідомленість як розуміння студентом і викладачем усіх параметрів процесу навчання; розвиток як ініціювання й формування у студентів нових освітніх потреб і здібностей;

Таким чином, вищій школі потрібен підручник (посібник) мобільний, стислий і водночас написаний за канонами сучасності, побудований з урахуванням принципу компетентнісно-орієнтованого підходу до змісту та методичного супроводу. Він повинен відображати евристичне навчання, яке характеризується розвитком не тільки студента, а й траєкторії його освіти, включаючи розвиток цілей, технологій, змісту освіти. Отже, авторів навчальної книги необхідно володіти як достатнім обсягом знань із своєї дисципліни як іноземна мова, так і бути в курсі проблем основної технічної спеціалізації студентів.

Розглянемо теоретичні засади навчаючих і допоміжних навчальних видань, зупинимося на особистостях підручників і посібників нового покоління. Серед навчальних видань значне місце займають конспекти лекцій, які готуються як доповнення до підручника, містять погляд на нові проблеми, що не знайшли висвітлення в навчальних книгах, нові оригінальні матеріали. Підручник-хрестоматія, крім викладу тем, уміщує уривки публіцистичних і наукових статей, документів, літературних творів, Підручник-словник-довідник доповнюється двомовним перекладачем. Практикум становлять навчально-методичні матеріали для семінарських і практичних занять, питання для контролю і самоконтролю, тематика доповідей, рефератів і повідомлень, методичні поради щодо організації самостійної роботи, контрольні тести. Методичні вказівки включають загальну характеристику дисципліни, опис форм, методів і видів роботи вивчення літературних джерел, конспектів лекцій, підготовку до практичних занять, семінарів, складання доповідей, призначених для організації самостійної роботи.

Окреслимо структурне наповнення підручника і посібника для вищої школи. У довідниках цей термін тлумачиться як навчальна книга, що містить систематичний виклад навчальної дисципліни з розділу, частини і відповідає навчальній програмі й офіційно затверджене як таке видання. Його мета - у скороченому, компресованому вигляді розкрити всі компоненти навчання, найважливіші процеси і явища, які визначають специфіку певної сфери діяльності, сприяти формуванню здатності студентів накопичувати особистий соціальний досвід, уміння оцінювати явища і події навколишньої дійсності. Розгляд підручника змодельованої визначеної педагогічної системи дає можливість ученим проаналізувати його інформаційну, керівну, стимулюючу координуючу, раціональну, виховну, контролюючу функції.

Поняття посібник тлумачиться в довідниках як: книжка наочне приладдя, карта, поради, довідник, який використовує у процесі навчання, довідкове видання з певної галузі знання. Його функція — доповнити або, при потребі, частково замінити підручник. Характерні риси – наукова строгість і обґрунтованість думок, визначеність, об'єктивність,

достовірність фактичного матеріалу, методично зумовлена логічна послідовність. Цілісну внутрішню структуру посібника складають основний і допоміжний тексти і позатекстові компоненти. Основний текст містить характеристику ключових понять курсу, допоміжний – тексти, що поглиблюють основні положення, опис вправ, завдань тощо.

Підручники, навчальні посібники для вищої школи повинні забезпечувати на високому науковому й методологічному рівні розкриття питань програми навчальної дисципліни з урахуванням останніх досягнень науки, техніки, технології, умови для самостійної творчої роботи студентів, сприяти розвитку мотивації навчання формуванню творчих навичок. Важливими ознаками є врахування неперервності підготовки, наступності знань, отриманих вивченні попередніх дисциплін, тісні внутрішньодисциплінарні і міждисциплінарні зв'язки, завдання, виконання яких пропонує використання технічних засобів навчання.

Структуру цих книг складають підсистеми: передмова основна частина, висновки. Передмова - це вступний нарис, у якому характеризується призначення цього видання, місце пропонованої курсу в освітній програмі й серед інших навчальних дисциплін, відповідність вимогам Державних стандартів, чинної або авторської навчальної програми, розкриваються особливості побудови і зміст видання, відмінність від інших. Основна частина – це методично оброблений і систематизований автором навчальний матеріал. У висновках подається узагальнення навчального матеріалу, пропозиції щодо подальшого застосування набутих знань.

Першочергове місце в підручниках нового покоління займають наука (знання), технології, соціально-культурні цінності. Навчальний матеріал структурується таким чином, щоб сформулювати в технічному перекладача власне бачення рішення проблеми, розвинути ті чи інші прийоми, методи і способи використання сучасних знань.

Сучасні вимоги позначені тенденціями створення посібників, побудованих з урахуванням модульного принципу, проблемного підходу, діалогового режиму спілкування. Такі книги передбачають на початку кожного розділу оголошення навчальної мети, всередині основного тексту – питання для самоперевірки прочитаного, в кінці - резюме.

При підготовці навчально-методичного забезпечення для освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр - спеціаліст - магістр необхідно враховувати умови безперервної освіти, розвиток інтелектуальних здібностей, формування продуктивного мислення, наступність, узгодженість компонентів освітнього процесу. Навчальні книги для бакалаврів і спеціалістів мають укладатися з урахуванням принципів предметності, наступності, циклічності викладу матеріалу, для магістрів - на основі діяльнісного принципів. Для навчальних дисциплін, що вивчаються на рівні спеціалістів бажане використання підручників кількох авторів, які пропонують різні підходи до викладу відповідного матеріалу. При створенні навчальних книг для магістрів важливо враховувати фахову підготовку, високу інформаційну культуру, знання іноземної мови, можливість індивідуального навчання, здатність до постійної самоосвіти, зацентрування на багатоманітності теоретичного й методологічного плюралізму у висвітленні однієї і тієї ж навчальної дисципліни, на дискусійності й полемічності викладу, потребу в активному користуванні науковою періодикою й монографічною літературою, міждисциплінарний характер навчання.

Охарактеризуємо окремі із сучасних навчальних книг для студентів-перекладачів стилістики і риторики, практики перекладу, лінгвокраїнознавства.

Новими освітніми технологіями збагачуються підручники лінгвістичного блоку професійної підготовки. Останнім часом освітній простір наповнюється підручниками, в яких розглядаються основні питання курсу з урахуванням сучасного стану науки, подається необхідна довідкова інформація, перелік основної і допоміжної літератури, предметний покажчик, запитання і завдання для самоперевірки. Наприклад, навчальний посібник Тимченко Є.П. „Порівняльна стилістика німецької та української мов” (Вінниця:

Нова Книга, 2006.– 240 с.), ураховуючи те, що курс "Стилістика німецької та української мов" читається на п'ятому курсі або магістрам, автори запропонували для цих потреб підручник, який охоплює найважливіші розділи порівняльної стилістики німецької та української мов: порівняльну стилістичну лексикологію, фразеостилістику, стилістичну морфологію, стилістичний синтаксис, фоностилістику та стилістичні можливості словотвору. Крім того, запропановані приклади художнього, публіцистичного, побутового напрямку, а це сприяє глибшому засвоєнню теоретичного матеріалу. Логічним доповненням до цього підручника став посібник Мищенко Л.А., Турченко О.М. „Теорія і практика перекладу (німецькою мовою)” (Вінниця: Нова Книга, 2003. – 176 с.), в якому викладені основні питання теорії художнього перекладу де розглядався зміст предмету і мовні проблеми перекладацької діяльності, коли студенти вже набули базові знання про структуру іноземної мови та її функціонування. Методичне забезпечення орієнтує студентів на глибоке осмислення змістової і стилістичної структури текстів, формування стилістичного потенціалу мови одиниць різних рівнів, сприяє виробленню вмінь використовувати мовні засоби відповідно до теми, мети і сфери спілкування. Значна частина проблемних і пошукових завдань потребує роботи з різними словниками, як філологічного, так і технічного напрямку.

Структура і зміст навчально-методичного посібника Панова С.Ф. „Німецька мова. Lingualandeskunde” (2-ге видання –К.: НАУ, 2006.- 68 с.), підготовленого з урахуванням загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, зорієнтована на кредитно-модульну систему навчання і на поєднання трансактивних та інтерактивних аудиторних форм роботи і самостійної роботи студентів з використанням засобів дистанційного навчання. А ще до цього як додаток представлена методична розробка Панова С.Ф. „Німецька мова” (Методична розробка для практичних самостійних занять з курсу „Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови” для студентів 3 курсу. Модуль 1.-К.: НАУ, 2006.- 24 с.). У цьому випадку оригінально представлена форма контролю, що реалізована у формі контрольних запитань до кожної теми, тестових завдань, які допомагають виявити рівень володіння навчальним матеріалом, творчих завдань, побудованих у вигляді своєрідної хрестоматії. Тексти для аналізу підбрано розміщено таким чином, щоб з окремих фрагментів можна створити цілісний образ тієї чи іншої культури.

Оригінальне навчальне видання із лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови є своєрідний підручник для студентів Кудіної О.Ф. „Країни, де говорять німецькою (Навчальний посібник з лінгвокраїнознавства. –

Вінниця: Нова книга, 2002, - 344 с.). Обговорення різних аспектів історії, суспільно-політичний лад, економіка, культура, освіта німецькомовних країн доповнюється напрямами „вчимося, обговорюємо, сперечаймося, діємо” і спрямоване на формування продуктивного мислення, вироблення професійних навичок технічного перекладача.

Удосконаленню професійній компетенції технічних перекладачів сприяє навчальний посібник з лінгвокраїнознавства Гінка Б.І., Зінь Р.М. „Типово німецьке: стереотипи та реальність” (2-е вид., випр. і доп. – Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2004. – 368 с.), присвячений розкриттю проблемного характеру педагогічної діяльності до вивчення другої іноземної мови. Розробка насичена багатоаспектним новим підходом - навчання іншомовного спілкування в контексті діалогу культур. З метою розгляду шляхів виховання мовної особистості матеріал підбрано таким чином, щоб глибше пізнати культуру та психологію носіїв німецької мови через різні аспекти німецького способу життя та мислення, щоденну та святкову культуру, молодіжну субкультуру, вербальну і невербальну поведінку.

Однією з вдалих і зарекомендованих у зарубіжних країнах спроб є використання в навчальному процесі як друкованих, так і електронних варіантів підручників та посібників, які б органічно поєднали особистісно-орієнтований підхід у навчанні і розвиток інформаційних технологій [10,11].

Висновки. Тенденції гуманістичного підходу професійної підготовки та самоосвіти технічних перекладачів потребують осмислити проблеми навчальної книги як складової педагогічної системи. Посібники треба готувати з урахуванням паралельної підготовки тексту та електронний варіанті з метою використання в контексті вимог модульно-рейтингової системи навчання.

Література:

1. Кияк Т.Р., Огуй О.Д., Науменко А.М. Теорія та практика перекладу (німецька мова): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
2. Левицький В.В., Кійко С.В. Практикум до курсу „Вступ до германського мовознавства. – Вінниця, НОВА КНИГА, 2003. – 192 с.
3. Блажко М.І. Навчальний посібник з країнознавства Федеративної Республіки Німеччини для студентів 4-5 курсів факультету іноземних мов. – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 192 с.
4. Тимченко С.П. Порівняльна стилістика німецької та української мов: Навчальний посібник. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 240 с.
5. Мирам Г.Э. Практический перевод: заметки к лекциям. – К.: Ника-Центр, 2005. – 184 с.
6. Гильченко Н.Л. Практикум по переводу с немецкого на русский. – СПб: КАРО, 2005. – 368 с.
7. Олійник В.О. Гавриш М.М. Німецька ділова мова. Практикум: Навч. посіб. для студ. вищ.навч. закл. – К.: МАУП, 2003. – 200 с.
8. Коржавин А.В. Иллюстрированный справочник французской технической терминологии. – М.: Высш. шк., 1990. – 271 с.
9. Мищенко Л.А., Турченко О.М. Теорія і практика перекладу (німецькою мовою) Посібник.- Вінниця: Нова Книга, 2003. – 176
10. Кудіна О.Ф. Країни, де говорять німецькою: Навчальний посібник з лінгвокраїнознавства / Вінниця: Нова книга, 2002, – 344 с.
9. Гінка Б.І., Зінь Р.М. Типово німецьке: стереотипи та реальність. Н Навчальний посібник з лінгвокраїнознавства. – 2-е вид., випр. І доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 368 с.
10. Панов С.Ф. Впровадження в навчальний процес нових методик іноземних мов за допомогою сучасних засобів та інформаційних технологій.
//Формування гуманістичного світогляду вчителя : Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. 27 вересня 2001 р. – К.: Наук. світ, 2001. – С. 97-98.
11. Панов С.Ф. Модульне проектування процесу підготовки перекладачів філологів у вищих технічних навчальних закладах // Матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції „Болонський процес: Трансформація навчального процесу в технологію навчання” 20-21 жовтня 2005 р. – К.: ДУІКТ, 2005. – С. 252-254.

В статье рассматриваются теоретические и практические подходы к творческому потенциалу гуманизации и профессионализму преподавателя технического перевода, его гуманитарного образования в техническом университете, что способствует развитию профессионального творчества будущих специалистов.

The article deals with theoretical and practical approaches to develop the creative potential and professionalism of a technical translation teacher.